

Bentiaraq Ottosen
Atassut

UKA 2024/7-2
11. November. 2024

2025-imut aningaasanut inatsisissatut siunnersuut (Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoq)

Aningaasanut inatsisissap ilusinikkiartornera qiviassagaanni, isumaqatiginninniarterit suli ingerlasut oqaatigineqarsinnaavoq. Unali inatsisissap annerusumik isumaqatigiinniutissartaqarpianngitsoq uppersarsinnaavarput, taamaattumik nammineerluta partiitta siunnerfigisai saqqummiutillaassavakka.

Inuk qitiutillugu kiffartuusineq tassaassaaq inuit tamaasa nalilimmik isigineqarnissaat, oqaatsit taakkartorneqartut eqqarsaatigalugit qitiusumiit allaffissorneq minnerpaaffilerneqartariaqartoq erseqqissarusunnarpoq. Ullumikkummi pissutsit qiviarneqartillugit allaffissorneq annertuseriarsimaqaaq, aningaasat naleerukkiartornerisa kingunerisaannik pisisinnaassuseq qaffariartornera malugineqarsinnaavoq tamannalu inuiaqatigiinni eqqarsarnartorujussuavoq apeqquusernarsinnaallunilu.

Inuiaqatigiit

Kalaallit Nunaanni innuttaasut katitigaanerisa ineriartornerat unammilligassaqqartoq oqaatigisinnaalluarparput, ukiuni 20-ini tulluuttuni Kalaallit Nunaanni innuttaasut ikiliartuinnarnissaat ernumanartut ilagaat. Periarfissatut ilusilikkami qiviarneqarsinnaasooq tassaavoq ukiut 20-it qaangiuppata nunarput 50.000-it ataallugit inoqalersinnaasooq, tamanna isumaqarpunga inuiaqatigiinnut unammillernarlunnartuusoq. Taamanikkut Kommunit 18-iusut nunatsinni sisamaanngortinneqarmata oqariartuutigisimavarput maannga killippugut innuttaasut kiffartuuneqarnerminni tunngassuteqartut aaqqissuusannikkut inuiaqatigiit katitigaanerisa kinguneranik qulakkeerneqarsimanersut pillugit iluatitsiffiussanera apeqqutigissallutigu. Ullumikkulli takusinnaalluarparput UKA2007 imm. 30 eqqartorneqarsimasut Atassummiit, siunertaq taamanikkut partiinit allanit kusanarsimaqaaq, kisiannilu ullumikkut timitai takuvagut, atorpagut, eqiterussinerimut, qitiusumiillu allaffissornerujussuarmut, ullumikkullu kommunerujussuit ilai ingerlanerlunneranut toqqammavileeqataasut. Iluatsissimasorisaq ullumikkut timitaa ernumanartumik inuiaqatigiit katitigaanerisa ineriartornerannut unammilligassaqqartitsisoq takusinnaalluarparput, taamaattumik erseqqissarusuppara ukiuni 20-ini tullerni ikiliartuinnarnissarput aqutissinneqassanngilaq, taamaattumik aqutsineq siaarlugu inuit tamat oqartussaaqataanerata takutinneqartariaqarpoq.

Ilinniartitaaneq

Ilinniartitaaneq eqqartorneqartillugu naqqaniit aallartittoqarnissaa isumaqarpunga qiviartariaqartoq, ilinniartitaaneq eqqartorneqartillugu meerartagut atuartitaanermikkut sinaakkutai pitsaanagerusariaqartut qiviartariaqalerpagut. Atuarfitsialak iluatsissimanngilaq, taamaattumik pingaaruteqaqaaq nutaamik aaqqissuuseqqittoqartariaqarnera. Meerartagut aallaavigineqartariaqarput, ukiuni kingullerni atuartitaanikkut kinguusaajartornerput qiviartariaqarparput. Nassuerutigisariaqarlugulu atuarfitsialak iluatsinnigilaq, taamaattumik inuiaqatigiit ilinniartitaanikkut qaffasissumik sinaakkuteqalissappata meerartagut qiviartariaqarparput aallaavigalugillu uagutsinnut nangitsisuussusaammata.

Kisitsisit qiviartariaqarparput, ingerlariaqqiffiusuni ilinniartitaanikkut nalunaarsorneqanngitsut 47,8%-iupput. Tassa imatut paasillugu nalunaarsorneqanngitsut taakkuupput inuiaqatigiinni suliffeqarfinnut allanut ingerlariaqqissimassasut, kisianni paaseqqissaarneqartariaqarpoq ilumut sumut ingerlariaqqissimanersut. Soorlu ilinniarnertuungorniarfimmi nalunaarsorneqarsimasut taakkuupput 43,2%-ii, ingerlariaqqikkaangatalu sumut ingerlariaqqittarnerat nalunaarsorneqarsimanngilaq. Isumaqarpunga nalunaarsuisoqartariaqalersoq ilinniartitaaneq pitsaasumik inatsisitigut ilinniagaqassutsikkullu nunatsinni sinaakkuteqassagutta.

Oqaatigiuarparput ukiuni tullerni assaat sulisinnaasut sanaartorfiusuni amigaatigilertussaavagut amerlasuut, taakkunanilu ilinniartitaanikkut killiffeqarpugut appasittumik kisitsisitaqartumik. Inuusutissarsiuugalugu ilinniartitaaneq nuna tamakkerlugu inuit 56.000-it akornanni 9%-iupput. Atugassarititaasut pitsanngorsartariaqarparput, naleqqussaasoqartariaqarluni. Ullumikkut ilinniartup atugassarititaasa ima isikkoqarpoq inuiaqatigiit akornanni isertitakinneqarpat inissillugu politikikkut sinaakkuteqarpugut, ilinniartoq kultitut isigisariaqarparput illersortuartaqarlugulu. Eqqortuusinnaangilarmi inuusutissarsiummik ilinniagaqartoq 40 kr. tiimimut akeqartoq, soorunalimi ilinniagaq uumateqarfigisaq soqutigisarlu ilinniarnissaa orniginarsimassanngilaq, taamaattumik ilinniartut artukkeqqajunnaarlugit pitsaasumik sinaakkusersortariaqalerpagut. Atugassarititaasa pitsanngorsartuaanartariaqarparput, inuk qitiutillugu kiffartuusisariaqarparput.

Ila sinaakkusersuisariaqarparput immitsinnut aallaavigaluta inatsisiliornikkut taamaattumik ilinniartut pitsaasumik atugassaqtartariaqarparput, ilinniarnermusai qaffanneqartariaqarparput. Nukittorsasariaqarparput ilinniarnikkut orniginarsaasagutta, tamanna aqutissiuutissavarput nukittorsarlugulu.

Akilerartarneq

Allaffissornikkut annikilliisaasariaqarparput, taamaattumik pingaaruteqarlunnarpoq akilerartarnikkut aaqqissuulluakkamik aaqqissuuseqqittoqarnissaa. Pingaartumilli ullumikkut inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut akilerartarnerat naleqqussarneqartariaqarpoq, pisariaqarporli ukiut qulit ingerlanerani akilerartuttip 1%-imik appartarneratigut aaqqissuuisoqarnissaa. Ullumikkut nioqqutissat akisoqaat pisiniarfinni, inuit artukkeqqajunnaartariaqarparput. Erseqqissarusupparali

maannakkut akileraartarnikkut aaqqissuuseqqinneq akueriuminaatsutaqarpoq, pissutigalugu ilanngaait qaffakkaluttuinnartut manna ingerlanneqalermata. Taamaattumik allaffissornerup minnerpaaffissalernissaa pingaaruteqarpoq, qitiusoq aammalu aaqissuusinnikkut ingerlatsineq qimakkiaartortariaqarparput. Ilanngaait piiarneqarsinnaasut piiartariaqarpagut, pingaaruteqarporli taamaasiortoqarpat akilersinnaanerusumik sulineq ingerlanneqalertussaammat. Eqqaamaqqaralu taamaaliorutta inuk kiffartuuneqarnini aatsaat malugiartulissavaa, allaffissorneq qimattariaqalerparput. Paatsuugassaangitsumik kommuninut tamanut akileraarut (fællesskatsimik) taaneqartartoq peerneqarnissaa oqariartuutigaarput, tassami isumaqannginnami tamanna akileraarutaanissaa. 6%-i annertuallaarpoq peerneqartariaqarporli.

Aningaasaqarneq

Aningaasat inuiaqatigiinni kaaviaartittariaqarpagut, inuit aningaasaateqarnerulersissagutsigit inuiaqatigiinnut pitsaasumik akisussaassuseqartumillu sinaakkusersuisariaqarpugut. Soorlu oqareertugut Inuussutissalerinermut oqartussaaffiup tamakkiisumik tigunissaa siunnersuutigisimagipput, takusinnaagatsigu nunatsinni tamanna inuussutissarsiortortatsinnut iluaqutaalluarsinnaasoq. Inuit aningaasanik aallerfigiinarsinnaanngilagut, Kalaallit tamatta pikkorinnerusariaqaraluarpugut avataaniit aningaasanik akitsuutitigut aallertarnissatsinnut, maani inuiaqatigiinnut aningaasanik akitsuutinillu aallinngikkaluarluta. Aningaasat avataaneersut aaneqartussaapput kaaviaartillugillu inuiaqatigiinni maani nunatsinni, taamaattumik takornariaqarneq ukiuni tullerni annertuseriartussaavoq. Siunnersuutigisimavarput PAXTAX imaappoq takornariaqarnikkut umiarsuarni ilaasunut akitsuut, tamannalu 50kr-imut qaffanneqaaqqinnissaa siunnersuutigeqqissimavarput. Takornariaqarnikkut pissutsit takornariartitsisartullu nunatsinneersut aningaasaqarnikkut kaaviartitsinerulernissaannut aqutissiutissallutigit ilisimagatsigit.

Inuiaqatigiit akornanni aningaasaqarneq pillugu qiviariarutsigu aallaaviit assigiinngitsut assakaatittariaqarpagut – inuit aningaasaateqarnerulersillugit ingerlatsineq ingerlanneqartariaqarpoq. Pisortat suliffeqarfiutai namminersortunut unammillissanngillat, pisortalli suliffeqarfiit namminersortunut akuliutissanngillat – kisiat pisariaqavitsillugu pisortat aqutissiussisussaapput taamaattumik aningaasaqarnikkut aqutissiukkumavagut pitsaasumillu inatsisitigut illersorumallugit aqutissiussinissatsinnut alloriartitserusulluta.

Taamatut oqaaseqarlunga, una siunnersuut pingajussaaneerneqartigani aningaasaqarnermut akileraartarnermullu ataatsimiititaliamut ingerlateqqipparput.